

CONTENT

PEDAGOGICAL SCIENCES

<i>Nhung N.D.H., Thanh N.T.</i> SOURCES OF INFORMATION AFFECTING AWARENESS OF STUDENTS OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION ON CHILD ABUSE AT THE THAI NGUYEN UNIVERSITY OF EDUCATION, VIETNAM.....	3
<i>Bondarenko A., Likharev D.</i> IMPLEMENTATION OF THE REGIONAL COMPONENT IN SECONDARY-EDUCATIONAL SCHOOLS (ON THE EXAMPLE OF TEACHIN HISTORY OF THE PRIMORSK REGION)	5
<i>Vdovychenko R., Mykhalchenko N.</i> SOME ASPECTS OF MARIIA MONTESSORI'S PEDAGOGICAL SYSTEM	8
<i>Zahorulko S., Petrenko S.</i> PECULIARITIES OF TESTING APPLICATION TO ASSESS THE ACQUIRED KNOWLEDGE VIA SMART – TECHNOLOGY IMPLEMENTED IN THE MODERN FOREIGN LANGUAGES TEACHING	12
<i>Zvekova V., Dimoglova O.</i> COMPONENT-STRUCTURAL ANALYSIS OF IMAGE FORMATION OF FUTURE MARINE ENGINEERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	17
<i>Ivakh S., Romaniv N.</i> THE USE OF INTERACTIVE METHODS IN THE DEVELOPMENT OF CONNECTED SPEECH OF THE CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE.....	20
<i>Tsurkan M., Kaizer I.</i> COMMUNICATIVE APPROACH DURING PROFESSIONALLY ORIENTED TEACHING OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE	22
<i>Kostenko E., Lysenko V.</i> PRACTICAL RECOMMENDATIONS APPLICATION OF COMPUTER TECHNOLOGIES IN THE PROCESSING AND ANALYSIS OF MEASUREMENT RESULTS IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS	25
<i>Stoilov A., Ovchinnikov Yu.</i> PROFESSIONAL COMMERCIAL EQUESTRIAN SPORTS	28
<i>Budak V., Zaskaleta S., Oleksyuk O.</i> DEVELOPMENT VOLITIONAL QUALITIES OF STUDENTS IN THE CONTEXT OF EUROPEAN VALUES.....	31
<i>Perehniak I.</i> INTERNATIONAL LAW ENFORCEMENT EDUCATIONAL SPACE AS A CONTENT OF PARAMETERS OF LEGAL TRAINING OF UKRAINIAN BORDER GUARDS.....	35
<i>Kozubovska I., Marchuk L.</i> GAME AS AN IMPORTANT CONDITION OF THE PRESCHOOL CHILD DEVELOPMENT	38
<i>Povidaichyk O., Kozubovsky R., Sidun L.</i> FOREIGN EXPERIENCE OF TRAINING SPECIALISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN MULTICULTURAL SOCIETY	42
<i>Sergienko A.</i> FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF SCHOOLCHILDREN'S AT UKRAINIAN LITERATURE LESSONS	46
<i>Toleshova U., Mynbayeva A., Tuleshova G.</i> COMPETENCE AND INTELLECTUAL CAPITAL AS AN ECONOMIC RESOURCE FOR DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF EDUCATIONAL ORGANIZATIONS	49
<i>Yustus G.</i> CORPORATE TRAINING OF SPECIALISTS: RELEVANCE, STRATEGIES AND METHODS.....	52
<i>Yasynska E.</i> INTRODUCTION OF MODERN INFORMATION – TECHNOLOGICAL ASPECTS OF EDUCATION IN HIGHER EDUCATIONAL MEDICAL INSTITUTIONS.....	54

PHILOLOGICAL SCIENCES

<i>Popenko Ju.</i> MODALITY AS A MULTI-ASPECT LINGUISTIC CATEGORY	57
--	----

PHILOLOGICAL SCIENCES

МОДАЛЬНІСТЬ, ЯК БАГАТОАСПЕКТНА ЛІНГВІСТИЧНА КАТЕГОРІЯ

Попенко Ю.В.

*Викладач іноземних мов,
завідувач міжнародних зв'язків
Вінницький національний аграрний університет
Вінниця, Україна
ORCID: 0000 - 0002 - 7179 - 0463*

MODALITY AS A MULTI-ASPECT LINGUISTIC CATEGORY

Popenko Ju.

*teacher of foreign languages
the head of international department
Vinnytsia National Agrarian University
ORCID: 0000 - 0002 - 7179 - 0463*

Анотація

Стаття присвячена проблемі модальності у філософії, логіці, мовознавстві, літературознавстві, яку з давніх давен і до сих пір досліджує багато логістів, і жоден з них не довів її визначення. На сучасному етапі розвитку лінгвістики саме модальність є однією з центральних категорій мови, на яку звертають увагу та сприймають як об'єкт дослідницької уваги. Проблема категорії модальності привертає увагу лінгвістів з давніх пір. Проте до теперішнього часу залишаються спірними безліч питань, що стосуються даної категорії.

Як обов'язкова складова кожної статті, є пряме ставлення автора до визначення даного поняття. У лінгвістичній літературі категорія модальності розглядається з різних точок зору. Кожен науковець по-різному диференціює модальність, поділяє та класифікує на види та категорії. Думки щодо модальних значень досить різні. Один із науковців визначає модальність як «мовну категорію, що виражає оцінку мовцем відношення висловлювання до дійсності з точки зору способу існування зв'язку між суб'єктом і його ознакою, ступеню розуміння цього зв'язку мовцем або його бажаність», інші, що під модальністю вони розуміють певне суб'єктивне ставлення мовця до змісту свого висловлювання.

На сьогоднішній день проблема модальності залишається однією з найактуальніших проблем лінгвістики в силу своєї складності та різноманітності. До групи модальних дієслів входить невелика кількість дієслів, що виділяються серед всіх дієслів цілою низкою характерних особливостей у значенні, вживанні і граматичних формах. Ці дієслова не мають жодної власне дієслівної граматичної категорії; у них можуть бути лише форми способу та часу, що є показниками присудка. У силу цього, а також через відсутність у них непередикативних форм (інфінітива, герундія, дієприкметників), модальні дієслова стоять на периферії дієслівної системи англійської мови.

Модальність – це комплексна багатоаспектна функціонально-семантична категорія, що виражає відношення мовця до висловлюваного, його оцінку відношення до об'єктивної дійсності. Зміст висловлюваного може розглядатися як реальне або нереальне, можливе або неможливе, необхідне або ймовірне, бажане або небажане тощо.

Abstract

The article is devoted to the problem of modality in philosophy, logic, linguistics, literary criticism, which has long been studied by many logicians, and none of them has proved its definition. At the present stage of development of linguistics, modality is one of the central categories of language, which is paid attention to and perceived as an object of research attention. The problem of the category of modality has been attracting the attention of linguists for a long time. However, many issues related to this category are still controversial.

As a mandatory component of each article, there is a direct attitude of the author to the definition of this concept. In the linguistic literature, the category of modality is considered from different points of view. Each scientist differentiates modality differently, divides and classifies it into types and categories. Opinions about modal meanings are quite different. One scholar defines modality as "a linguistic category that expresses the speaker's assessment of the relationship of utterance to reality in terms of the way the connection between the subject and its feature, the degree of understanding of this connection by the speaker or his desirability", others modality, they understand a certain subjective attitude of the speaker to the content of his statement.

Today, the problem of modality remains one of the most pressing problems of linguistics due to its complexity and diversity. The group of modal verbs includes a small number of verbs that stand out among all verbs by a number of characteristic features in meaning, usage and grammatical forms. These verbs do not have any proper verb grammatical category; they can only have forms of manner and time that are indicators of the predicate. Due

to this, as well as due to the lack of non-predicative forms (infinitive, gerund, verb adjectives), modal verbs are on the periphery of the verb system of the English language.

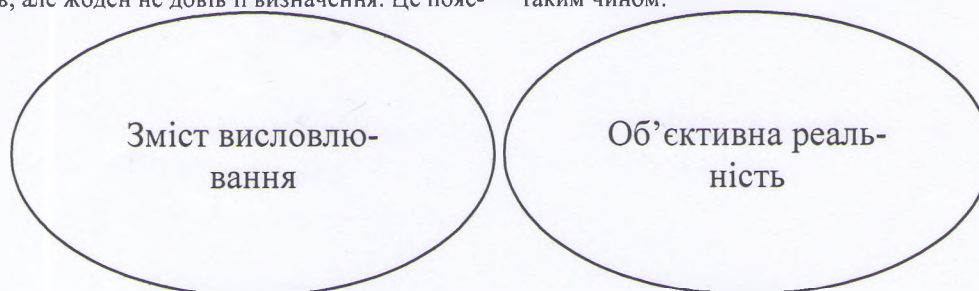
Modality is a complex multifaceted functional-semantic category that expresses the speaker's attitude to what is being said, his assessment of the attitude to objective reality. The content of what is said can be considered as real or unreal, possible or impossible, necessary or probable, desirable or undesirable, and so on.

Ключові слова: модальність, її визначення, диференціація модальності на суб'єктивну та об'єктивну, модальність як категорія.

Keywords: modality, its definition, differentiation of modality into subjective and objective, modality as a category.

Проблема категорії модальності привертає увагу лінгвістів з давніх часів. На сьогоднішній день проблема модальності залишається однією з найактуальніших проблем лінгвістики в силу своєї складності та різноманітності [11, с. 76]. Вивченням такої проблеми як модальність займалися багато лінгвістів, але жоден не довів її визначення. Це пояс-

нюється тим, що це «дуже велика проблема», як зазначає Б. О. Ілліш [14, с. 74]. «Вона неодноразово розглядалася різними вченими як стосовно англійської мови, так і стосовно російської мови, а також у широкому контексті загальної лінгвістики». Схематично це загальне визначення можна показати таким чином:

Джерело: розроблено автором

Так, наприклад Г. А. Золотова пише, що за останні роки інтерес до модальності поживав, у зв'язку з роботою над трансформаційною граматиною, особливо у чехословацьких славістів. Зрозуміло, що оскільки це новий напрям дослідження лінгвістики, то лінгвістичний апарат ще є не досить розробленим для вивчення та розв'язання низки проблем лінгвістичної модальності речення, саме як динамічної мовленнєвої одиниці [12, с. 124].

Проте до теперішнього часу залишаються спірними безліч питань, стосовно даної категорії. Поняття модальності і модальних значень у мові є питанням загальної проблеми модальності. У зв'язку з орієнтацією мовознавства на вивчення функціонального аспекту мови велике значення набуває вивчення лінгвістичних факторів.

Один з відомих французьких вчених Ф. Брюно (1927) писав у своїй праці, що модальність існує лише в певних реченнях. Наприклад: «Загальні твердження, закони не містять в собі та не виражають модальність» [25, с. 87]. Однак В. В. Виноградов, тодішній директор Інституту російської мови при Академії наук СРСР, здавалось би, правильно на перший погляд твердження Ф. Брюно, бездоказово заперечує. При цьому, не наводячи жодних наукових аргументів на користь своєї точки зору, він висуває іншу, проте хибну думку. Він висуває думку, що існують дві модальності у лінгвістиці – об'єктивна й суб'єктивна. Однак автор не наводить ні свого визначення лінгвістичної модальності, ні переконливих аргументів на користь цього поділу модальності. Відтоді всі лінгвісти, які розглядали проблему модальності, вимушені були так само повторювати

цю мантру про існування так званої об'єктивної модальності та суб'єктивної модальності.

Як логіка та філософія, мовознавство виділяє декілька типів модальності, що різняться за трьома способами дієслова: дійсний спосіб, умовний спосіб та наказовий спосіб. У лінгвістиці модальність визначається як «функціонально-семантична категорія, що виражає різні види відношення висловлювання до дійсності, а також різні види суб'єктивної кваліфікації повідомлення» [10, с. 98].

У західноєвропейській лінгвістиці найбільше розповсюдження отримала концепція модальності Шарля Балі, суть якої полягає в тому, що в будь-якому висловлюванні можна виділити основний зміст (диктум) та його модальну частину (модус), яка виражає інтелектуальне, емоційне або вольове судження мовця та зв'язок з диктумом. У концепціях різних лінгвістів обсяг цього поняття та охоплення ним мовних явищ не збігаються [2, с. 129].

Трактовка терміна «модальність» у сучасному мовознавстві надзвичайно широка, але в будь-яку трактовку входить елемент оціночності: «точка зору», зв'язок в явному чи прихованому виді включається до тлумачення.

Категорія модальності є однією з мовних універсалій, вона може знаходити вираження на різноманітних рівнях мови (морфологічному, синтаксичному, інтонаційному). Модальність може мати різні форми: ствердження, наказу, побажання, припущення, достовірності, реальності чи нереальності. Це ми можемо побачити в нижче вказаних прикладах.

1. He may have left London (J. V. Priestly, p. 113).

(Він можливо вже поїхав з Лондону).

Як бачимо у цьому випадку модальність виражена модальним дієсловом **may**, яке передає можливість минулої дії.

2. Where is he? - He **must be walking** in the garden (A. J. Cronin, p. 265).

(Де він? Він мабуть ходить у саду).

У наступному реченні модальність передається модальним дієсловом **must**, яке передає ймовірність дії.

3. He **may have lost** your home-address. (A. J. Cronin, p. 176).

(Він можливо загубив твою домашню адресу).

У третьому прикладі модальність виражена знову модальним дієсловом **may** із значенням можливості.

4. You **ought to be** ashamed of yourself. (A. J. Cronin, p. 119).

(Ви маєте соромитись самого себе).

У цьому випадку модальність передається модальним дієсловом **ought** із значенням морального дорікання.

Як відомо, у лінгвістичній літературі категорія модальності розглядається з різних точок зору. Крайні з них представлені, з одного боку, обмеженим розумінням модальності як позначення «діапазон значень між «так» і «ні», з іншого – надзвичайно широким трактуванням, при якій модальність розглядається як вираз «ставлення мовця до дійсності, тобто його до самого себе, до обстановки і форми мови», до неї включаються емоційні відносини, реакції мовця (морально-етичні, емоційно-вольові), а також «ставлення мовця до цільової спрямованості мовного спілкування» (Н. Є. Петров). Це також видно у наведених нижче прикладах.

1. **I think you are very beautiful** (A. J. Cronin, p. 74).

(Гадаю, ви дуже гарна).

Так у першому реченні ми знаходимо два центри вираження модальності « **I think** » та « **you are very beautiful** ». Головне речення, яке показує ставлення мовця до якоїсь жінки і граматичне закінчення речення із значенням позитивної оцінки.

2. That **will** be the postman, **I expect** (A. J. Cronin, p. 125).

(Це має бути поштар. Я гадаю).

Це речення також має два центри (два засоби) вираження модальності : 1) **I expect**, речення, яке показує переконання мовця у твердженні; 2) модальне дієслово **will**, яке виражає ймовірність.

3. I'm **sure** George will help you. (A. J. Cronin, p. 89).

(Я впевнений, що Джордж вам допоможе).

У цьому реченні модальність виражається за допомогою модального слова **sure** із значенням повного переконання, абсолютної впевненості у виконанні чийсь дії.

4. **Perhaps, you're right**. (A. J. Cronin, p. 102).

(Можливо ви й маєте рацію).

У цьому реченні модальність також виражається двома способами: 1) модальним словом **Perhaps**, яке означає можливість; 2) модальним прикметником **right**, який має

позитивне значення, виражає позитивну оцінку мовця когось.

Немає сумнівів, що в сучасній лінгвістиці обсяг поняття «модальність» істотно розширився, охоплюючи, по суті, все можливе. У якості вихідного приймається визначення модальності, дане цій категорії В. В. Виноградовим – «зв'язку дії з дійсністю, яка встановлюється мовцем» [7, с. 148]. Прийняття цього загального визначення не виключає, однак, можливості уточнення його змісту.

В іншій інтерпретації модальність постає як всеосяжна категорія, «яка поглинає» такі категорії, як комунікативна цілеспрямованість висловлювання, твердження / заперечення, вираження експресивно-емоційних і стилістичних значень. Наприклад засоби вираження емоцій у творі С. Моєма «Театр» [17].

1. She found it **strangely touching** [17, с. 155].
(Вона знайшла це дивно зворушливо).

2. Julia **gave** the young man a **delightful, but slightly deprecating** smile [17, с. 18].

(Джулія усміхнулась молодому чоловікові чарівно, але злегка не зрозуміло).

3. **«I hate you!»** he said. [17, с. 150].

(«Я ненавиджу тебе», – сказав він).

Безсумнівно, згадані вище категорії тісно пов'язані з категорією модальності, можуть мати з нею дотичні зони, однак кожна з них має свій граматичний або лексико-граматичний статус і семантичну функцію, тобто є самостійною категорією мови.

Є. І. Беляєва визначає модальність як «мовну категорію, що виражає оцінку мовцем зв'язок висловлювання дійсності з точки зору способу існування зв'язку між суб'єктом і його ознакою, ступеню розуміння цього зв'язку мовцем або його бажаність» [11, с. 48]. Дана категорія тісно пов'язана з комунікативним наміром мовця і реалізується в процесі спілкування у формі різноманітних комунікативно-синтаксичних і модальних типів висловлювань в різних мовних актах [11, с. 51].

Новий Тлумачний Словник української мови (2008 р.) визначає модальність як граматичну категорію, яка також означає зв'язок змісту мовлення з дійсністю, та виражається за допомогою форм способу дієслова, інтонації, вставних слів і т.ін. [18, с. 213].

Польські лінгвісти, автори Словника лінгвістичної термінології (1968 р.) пишуть, що під модальністю вони розуміють певне суб'єктивне ставлення мовця до змісту свого висловлювання (напр. невпевненість, сумнів, припущення) [25, с. 315].

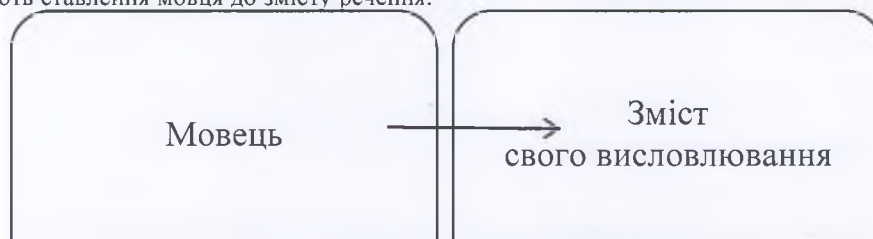
Фактично аналогічне трактування модальності пропонує Н. Раєвська (1970 р.). Вона називає модальність «функціонально - семантичною категорією». Також вона пояснює, що вказуючи на якість ставлення мовця до реальності того, що виражене в предикації, модальності, фактично, є постійною структурною характеристикою будь-якого речення [20, с. 113].

М. П. Кочерган подає визначення модальності, фактично запропоноване Н. М. Раєвською. Він

пише, що модальність – функціонально-семантична категорія, яка виражає різні види зв'язку висловлювання з дійсністю, а також різні види суб'єктивної кваліфікації повідомлення [16, с. 430]. Але пізніше М. П. Кочерган дає дещо видозмінене визначення категорії модальності: «Під модальністю розуміють ставлення мовця до змісту речення.

Смислово основу модальності становить поняття оцінки як інтелектуальної (раціональної), так і емоційної» [16, с. 251].

Схематично це визначення модальності можна зобразити таким чином:

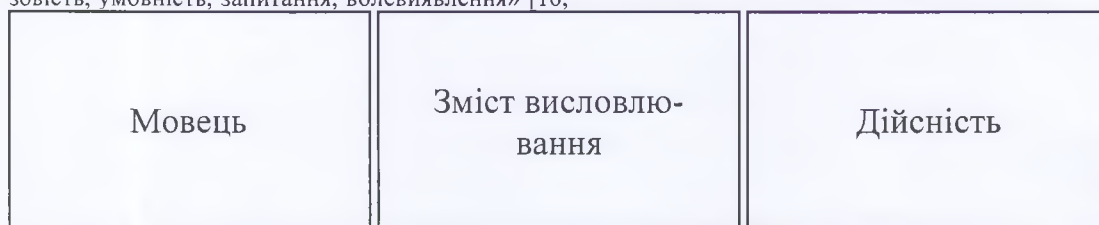
Джерело: розроблено автором

Проте, це хибна думка, оскільки мовець не може ні аналізувати, ні ставитися до змісту свого висловлювання. Він може лише ставитися до якогось суб'єкту або об'єкту й вкладати у свою оцінку певні (мовленнєві) одиниці. Отже ми не можемо собі уявити, як у такий спосіб можна ставитися до свого власного висловлення. Крім того, М. П. Кочерган вважає, що модальність як функціонально-семантична категорія має семантичне значення. Він зараховує сюди «ствердження, заперечення, наказовість, умовність, запитання, волевиявлення» [16,

с. 237]. Однак, наскільки нам відомо, граматична категорія немає граматичних значень.

У Словнику лінгвістичних термінів (1966 р.) О. С. Ахманова визначає модальність як понятійну категорію, що означає зв'язок мовця зі змістом висловлювання й зв'язок висловлювання з дійсністю, т.т. зв'язок висловлювання з його реальним здійсненням [1, с. 237].

Схематично це можна зобразити таким чином:

Джерело: розроблено автором

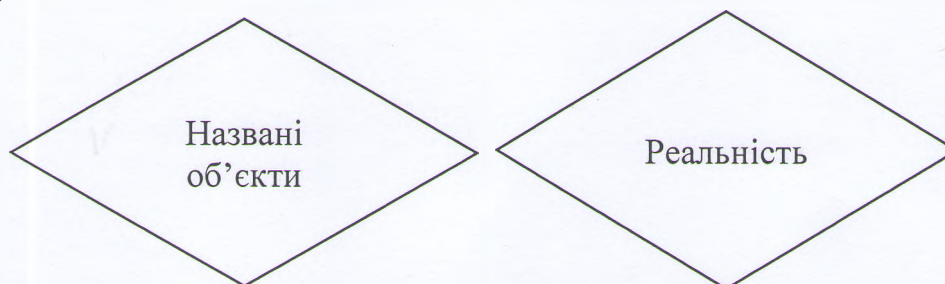
Інакше кажучи, наскільки ми розуміємо, мовець пов'язаний лише зі своїм висловлюванням. Тоді як мовець передусім безпосередньо пов'язаний з дійсністю й своєю мовою маніфестує цей зв'язок. Можемо сказати що це визначення виглядає дещо точніше: тут ідеться не про ставлення мовця до свого висловлювання, а лише про зв'язок мовця зі змістом свого висловлювання.

Однак ми вважаємо, що тут присутній елемент тавтології: є мовець – є його висловлювання; є висловлювання – є його мовець (автор). Інакше кажучи, словосполучення «зв'язок мовця зі змістом свого висловлювання» є надмірним, а точніше, неістотним.

Слід зазначити, що окрім згаданих вище, розповсюджених визначень модальності, інші автори, пропонують інші визначення.

Так наприклад, М. Я.Блох (1994) р. називає модальність загальною семантичною категорією. Він зауважує, що модальність «показує зв'язок між названими об'єктами й реальністю, що оточує ... кожне слово, яке виражає певний зв'язок між названим змістом і об'єктивною реальністю, слід вважати модальним» [4, с. 231]. Слід визнати, що це – єдине незрозуміле нам визначення модальності.

Схематично це можна зобразити таким чином:

Джерело: розроблено автором

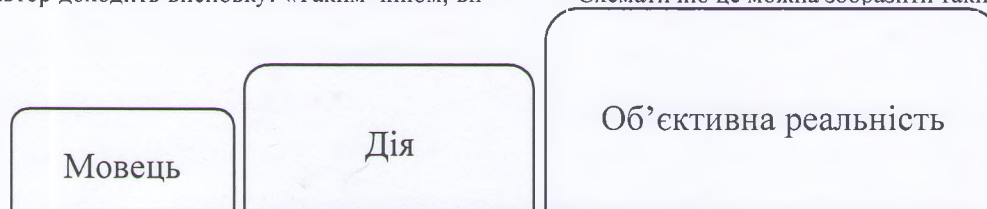
В. В. Козловський (1990) р. пише: «Модальність репрезентує речення у плані відповідності або невідповідності його змісту дійсності. Звідси цілком логічним видається визначення модальності як синтаксичної категорії, яка передає співвідношення між змістом речення (тобто те, про що йде мова) із об'єктивною дійсністю. Найчастіше цей тип модальних зв'язків називається – об'єктивною модальністю» [15, с. 48].

Також автор зазначає: «У реченні на рівні мовлення прямо або опосередковано простежується певне ставлення мовця до того, про що він говорить. Навіть його «нейтральне» (байдуже) ставлення – один із варіантів цього модусу» [15, с. 49]. Наприкінці автор доходить висновку: «Таким чином, ви-

значення модальності, що містить відношення змісту речення й об'єктивної дійсності та ставлення мовця до змісту повідомлюваного, розкриває суть поняття модальності речення як форми мовлення» [15, с. 49].

І. К. Харітонов (2008) р. пише, що модальність – це «морфологічна категорія дієслова, яка означає зв'язок дії, вираженої присудком, з об'єктивною реальністю виражений мовцем. Це – один з найважливіших засобів вираження ширшої категорії модальності, яка також може бути виражена модальними дієсловами (can, may, must, etc.) і модальними словами (*maybe, perhaps, probably, evidently, etc.*)» [21, с. 258].

Схематично це можна зобразити таким чином:

Джерело: розроблено автором

Але виникає запитання: чому лише «зв'язок дії», адже є дієслова, які виражають стан. Наприклад:

«*I have been a vegetarian all my life.*», he said. (G. Greene, p. 7).

(«Я був вегетаріанцем усе своє життя», він сказав)

Однак найприйнятнішим визначенням модальності на наш погляд, є визначення, яке пропонує Longman Dictionary of Contemporary English: «модальні значення пов'язані зі ставленням мовця до слухача або до того, що говориться» [24, с. 1057]. Наприклад:

1. **I am sure** we must be boring for Miss Mockridge (J. V. Priestly, p. 21);

(Я впевнений, що ми нудьгуватимемо за міс Мокрідж)

2. **I am sorry.** Robert. I just couldn't. (J. V. Priestly, p. 20);

(Я перепрошую, Роберте. Я просто не міг)

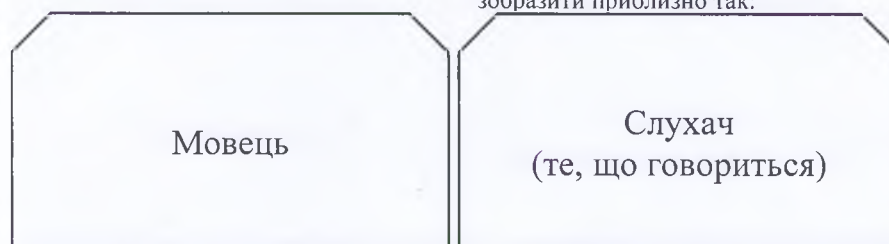
3. **I know** why you gave it to him. (J. V. Priestly, p. 18);

(Я знаю, чому ти дав йому це.)

4. I have never seen it before, and **I don't think, I ever want to see** it again. (J. V. Priestly, p. 18).

(Я ніколи не бачив це раніше, і я не думаю, що я коли-небудь захочу побачити це знову.)

Таким чином, в усіх цих реченнях, ми бачимо ставлення мовця до когось або чогось, на що вказує нам реченнєва модальність. Схематично це можна зобразити приблизно так:

Джерело: розроблено автором

Велика розмаїтість думок з основних питань, що стосуються змісту категорії модальності і її відношення до інших лінгвістичних категорій, свідчить про складність цієї категорії, в якій переплітаються екстралінгвістичні та лінгвістичні поняття. Модальність розуміється як багатопланова неоднорідна категорія, яка виражає відношення змісту висловлювання до дійсності, а також ставлення мовця до того, про що повідомляється у висловлюванні. Часто йдеться про суб'єктивно-об'єктивний характер категорії модальності як складного, багатопла-

нового явища. Об'єктивна модальність характеризує дію або стан з боку модусу існування, суб'єктивна модальність вносить додаткові модальні значення та відтінки.

Різними дослідниками модальність визначається як граматична, синтаксична або семантична категорія. Р. А. Будагов, наприклад, розглядає модальність як граматичну категорію [5, с. 84].

Л. С. Єрмолаєва вважає модальність синтаксичною категорією, зазначаючи, що за межами синтаксичної модальності залишаються лексичні засоби [10, с. 99].

Модальність як семантичну категорію розглядають В. В. Виноградов, Г. В. Колшанський, І. Б. Хлебнікова, оскільки модальний зміст може бути виражений різними мовними засобами. До них відносяться граматичні (морфологічні), лексичні (модальні слова), лексико-граматичні (модальні дієслова) і інтонаційні засоби.

На наш погляд, ґрунтовні лінгвістичні дослідження модальності вимагають всебічного розгляду потоку мовлення в тісному взаємозв'язку з усіма розділами лінгвістики. Специфіка модальності полягає у тому, що модальні значення не завжди репрезентуються маркерами, що належать одному рівневі. Семи модальності виражаються за допомогою засобів, що описуються у морфології, синтаксисі, фонетиці, тексту.

У Великому Енциклопедичному Словнику модальність (від лат. *modus* – міра, спосіб) розглядається як функціонально-семантична категорія, що виражає різні види відношення висловлювання до дійсності, а також різні види суб'єктивної кваліфікації повідомлення [24, с. 335].

О. С. Ахманова розглядає модальність як понятійну категорію зі значенням відношення мовця до висловлювання та відношення висловленого до дійсності [1, с. 238].

За визначенням М. Я. Блох, модальність як категорія в англійській мові може виявлятися «у сфері граматичних елементів мови та в області її лексикономінативних елементів. У цьому значенні будь-яке слово, що виражає оцінку з навколишньою дійсністю, повинно визначатися як модальне» [4, с. 234].

М. Я. Грепл виділяє три аспекти модальності: «модальність загальну» (основну), а усередині неї – чотири модальні статуси (повідомлення, питання, наказ, побажання), «модальність волюнтаривну» та «модальність істинності» (правдивості). При цьому автор зазначає, що «волюнтаривна модальність» виражає відношення суб'єкта дії до дії, а «модальність істинності» – ступінь упевненості змісту висловлювання мовця в реальній значущості [9, с. 123].

Визначення категорії модальності за Г. А. Золотовою включає три значення: 1) відношення висловлювання до дійсності з точки зору мовця; 2) відношення мовця до змісту висловлюваного; 3) відношення суб'єкта дії до дії [12, с. 147].

Л. С. Єрмолаєва розрізняє такі основні види модальності – «внутрішню» й «зовнішню». Під «внутрішньою» модальністю розуміється відношення суб'єкта дії до здійснюваної ним дії; під «зовнішньою» – відношення змісту речення до дійсності в плані реальності – ірреальності (I тип) і ступінь упевненості мовця щодо фактів, що повідомляються (II тип) [10, с. 212].

Хоча Л. С. Єрмолаєва говорить про два види модальності, фактично її класифікація включає три види модальності, значення яких є аналогічними значенням аналізованим Г. А. Золотовою. Так, специфіка внутрішньої модальності полягає у тому, що цей вид не дає модальної характеристики всього ре-

чення, а дає лише модальну характеристику стосунків усередині речення (тобто, «внутрішня модальність») [10, с. 216].

Отже, ми дотримуємось наступного визначення модальності – це комплексна багатоаспектна функціонально-семантична категорія, що виражає ставлення мовця до висловленого, його оцінку ставлення до об'єктивної дійсності.

Список літератури

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М.: Сов. Энциклопедия, 1969. – 608 с.
2. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка / Балли Ш.; пер. с фр. Вентцель Т.В. – М.: Свет, 2001. – 129 с.
3. Бархударов Л.С. Грамматика английского языка / Л.С. Бархударов, Д. А. Штеллинг. – М.: Высшая школа, 1965. – 428 с.
4. Блох М.Я. Теоретические основы грамматики / М.Я. Блох. – М.: Высшая школа, 2002. – 160 с.
5. Блох М.Я. Теоретическая грамматика английского языка / М.Я. Блох. – М.: Учебник. Для студентов филол. фак. ун-тов и фак. англ. яз. педвузов: Высш. школа, 1983. – 383 с.
6. Бутько М.В. Семантико-синтаксическая структура простого осложненного предложения: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук: спец. 10.02.02 «украинский язык» / М. В. Бутько. – К., 1992. – 16 с.
7. Виноградов В.В. О категории модальности и модальных словах в русском языке / В.В. Виноградов // Исследования по русской грамматике. – М.: Наука, 1975. – С. 53-88.
8. Вихованець І.Р. Семантико-синтаксична структура речення / І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, В.М. Русанівський. – К.: Наук. думка, 1983. – 220 с.
9. Городенська К.Г. Дери́вація синтаксичних одиниць / К.Г. Городенська. – К.: Наук. думка., 1991. – 192 с.
10. Ермолаева Л.С. Типология системы наклоения в современных германских языках / Л.С. Ермолаева // Вопросы языкознания. – 1977. – № 4. – С. 97-106.
11. Жигадло В.Н. Современный английский язык. Теоретический курс грамматики. Из-во литературы на иностранных языках. / В.Н. Жигадло. М. 1956.- 350 с.
12. Золотова Г.А. О модальности предложения в русском языке / Г.А. Золотова // Научн. докл. высш. школы. Филологические науки. – 1962. – № 4. – С. 16-23.
13. Золотова Г.А. Очерк функционального синтаксиса русского языка / Г.А. Золотова. – М.: Наука, 1973. – С. 140.
14. Ильиш Б.А. Строй современного английского языка / Б.А. Ильиш. – Л.: Просвещение, 1971
15. Козловський В.В. До питання дефініції мовної модальності (На матеріалі сучасної німецької мови) / В.В. Козловський. – Мовознавство. – 1990. – № 3. – С. 48-53.

16. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства, підруч. – 2. вид. / М.П. Кочерган. – К.: Академія, 2005.
17. Моем У.С. Театр: книга для читання англійською мовою / Методична і філологічна обробка тексту, довідкові матеріали і коментар В.В. Євченко, С.І. Сидоренко. – Вінниця : Нова Книга, 2006.
18. Новий тлумачний словник української мови у 3-х томах. (тв. пер.).
19. Панфилов В.З. Роль модальности в конституировании предложения и суждения / В.З. Панфилов // Вопросы языкознания. – 1977. – № 4. – С. 37-48.
20. Раєвська М.Н. Present-day English Syntax / М.Н. Раєвська // Синтаксис сучасної англійської мови: підруч. – К.: Вища школа, 1970. – 179 с.
21. Харитонов І.К. Теоретична граматики сучасної англійської мови. / І.К. Харитонов. – Вінниця, 2008.
22. Худяков И.Н. Об эмоционально-оценочной лексике / И.Н. Худяков // Филол. науки. – 1980. – № 2. – С. 79– 82.
23. Юшук І.П. Українська мова. / І. П. Юшук. – К.: Либідь, 2006. – 639 с.
24. Языкознание: большой энциклопедический словарь / [гл. ред. В.Н. Ярцева]. – 2-е изд. – М., 2000. – 668 с.
25. GOŁĄB Zbigniew, HEINZ Adam, POLAŃSKI Kazimierz Słownik terminologii językoznawczej. Warszawa – 1968
26. Brunot F. La pensee et la langue. Paris 1927